

Statutul fătului în legislațiile lumii: o protecție efectivă a drepturilor fătului versus drepturile mamei

Drd. Isabela Mihaela Dihoru¹

Faptul că finalitatea oricărui sistem social este protecția drepturilor și libertăților persoanei, a individului, este ideea primă pe care se fundamentează liberalismul.² Urmează să vedem ce înțelege sistemul juridic prin individ/persoană, pentru că la o primă privire o categorie aparte pare să se situeze în afara acestei protecții individuale, anume fătul al cărui statut este în continuare unul destul de controversat.

Problema avortului și a statutului juridic al fătului nu este una tocmai recentă, de-a lungul timpului, evoluția socială punând în lumină o serie de argumente și contraargumente în ceea ce privește fenomenul.

Este interesant de privit dintr-un prim punct de plecare, faptul că dreptul la viață este un drept fundamental reglementat atât la cel mai înalt nivel intern, articolul 22 alin. 1 din Constituția României dispunând că „*Dreptul la viață, precum și dreptul la integritate fizică și psihică ale persoanei sunt garantate.*”, dar și la nivel internațional, o serie de acte internaționale reglementând dreptul la viață al persoanei. Avem în acest sens articolul 6 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, care prevede că „*dreptul la viață este inerent persoanei umane. Acest drept trebuie ocrotit prin lege. Nimeni nu poate fi privat de viața sa în mod arbitrar*”, iar Convenția pentru protecția drepturilor omului și a libertăților fundamentale dispune la punctul 1 al articolului 2 că „*dreptul la viață al oricărei persoane este protejat prin lege*”.

Totuși, documentele menționate fac referire la persoană și, deși niciunul dintre aceste documente nu oferă o definiție a noțiunii de persoană, este dificil de imaginat că fătul poate fi calificat în acest sens. Spunem acest lucru având în vedere cel puțin două considerente: primul, definiția dată de Dicționarul Explicativ al Limbii Române termenului de persoană care îl definește ca fiind „*Individ al speciei umane, om considerat prin totalitatea însușirilor sale fizice și psihice; ființă omenească, ins*”³, iar cel de-al doilea articol din Declarația Universală a Drepturilor Omului⁴ care dispune că ființele umane sunt înzestrate cu rațiune și conștiință, ceea ce poate duce cu gândul că debutul vieții începe odată cu nașterea.⁵

I. Concepția religioasă față de problema avortului și statutul fătului

Poziția bisericii față de avort și statutul fătului este mai mult decât clară, respingând teoriile potrivit cărora fătul este doar un produs de concepție a cărei soartă depinde în totalitate de voința mamei. Pentru reprezentanții bisericii avortul reprezintă omucidere, fiind unul dintre cele mai grave păcate posibile, o teorie pro viață fiind enunțată în următorii termeni „*Avortul este uciderea brutală a unei ființe umane, deplină, unică, lipsită de apărare. Copilul nenăscut are și el*

¹ Doctorand Facultatea de Drept, Universitatea din Craiova, conducător științific de doctorat prof. univ. dr. Dan Claudiu Dănișor

² Dan Claudiu Dănișor, *Modernitate, liberalism și drepturile omului, Drept constituțional și instituții politice*, Vol. I, Ed. Simbol, 2017, Craiova, pct.20

³ Dicționarul Explicativ al Limbii Române/Academia Română. Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, Ed. a 2-a rev, Editura Univers Enciclopedic Gold, București, 2009, pag.807

⁴ https://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/rum.pdf

⁵ Moise (Rotaru) Mihaela, *Teza De Doctorat „Protecția Penală A Vieții Intrauterine”-Rezumat-*, București, 2014, pag.9

dreptul la viață și ar trebui să fie protejat prin lege la fel ca oricare dintre noi."⁶

Părintele Arsenie Papacioc, considerat unul dintre cei mai mari duhovnici ai ortodoxiei române afirma cu privire la avort că „*a ucide un copil în pântece e mult mai grav decât a omori un om botezat... acest copil e autonom. Mama care îl poartă în pântece n-are drept asupra vieții lui.*”

Mai mult decât atât, pentru a susține mai departe concepția potrivit căreia avortul este o crimă, părintele face referire la principiul instituit de dreptul roman reținut și de actualul cod civil român, anume „*Infans conceptus pro nato habetur quoties de commodis ejus agitur*”, altfel spus „*copilul conceput este considerat că există, ori de câte ori este vorba despre drepturile sale*”.

Biserica susține că viața începe odată cu zămislirea, ceea ce înseamnă că distrugerea unui viitor copil, în orice moment după naștere echivalează cu uciderea ființei omenești „*ființa umană ca unicat ne obligă la un respect absolut, de la concepție până la moarte*”⁷, avortul fiind „*păcat împotriva lui Dumnezeu, împotriva firii omului, împotriva familiei și societății*”.⁸

Fără a tranșa concepția bisericii despre avort ca păcat, subiect care nu face de altfel obiectul principal cercetării noastre, ceea ce ne interesează aici este motivul pentru care biserica invocă uciderea fătului ca fiind păcat și anume faptul că religia consideră că viața începe din momentul conceperii, idee care se opune după cum vom vedea modului în care sistemul juridic a înțeles să reglementeze instituția avortului.

În fine, părerea reprezentanților clericali este în sensul arătat pe scurt mai sus. Problema care se pune este că știința juridică nu poate merge în totalitate pe această direcție și deși cunoaște reglementări care să protejeze fetusul, atunci când se pun în balanță drepturi trebuie să găsească un echilibru între ele, să realizeze un arbitraj.

Vom încerca în cele ce urmează să analizăm sensul în care au mers legislațiile lumii, dar și consecințele sociale nefaste intervenite ca urmare a permițerii sau interzicerii avortului.

II. Situația României înainte de 1989

Avortul la cerere era legal în România în 1957, însă Decretul Nr. 770 din 1 octombrie 1966 pentru reglementarea întreruperii cursului sarcinii pune capăt acestui drept. Astfel, Nicolae Ceaușescu anihilează un drept esențial al femeilor recunoscut de actualul sistem juridic, acela de a dispune de propriul corp.

Una dintre justificările invocate de adoptarea decretului a fost aceea că „*întreruperea cursului sarcinii reprezintă un act cu grave consecințe asupra sănătății femeii*”⁹, motiv pentru care se impunea prohibirea acesteia. Care au fost consecințele impunerii, o demonstrează chiar statisticile ulterioare, arătându-se că decretul a cauzat, între 1966 și 1989, moartea a aproape 10.000 de femei din cauza avorturilor autoprovocate sau făcute clandestin de către diferite persoane.¹⁰ Astfel, art. 1 al Decretului dispunea că „*Întreruperea cursului sarcinii este interzisă*”, în timp ce art. 2 stabilea posibilitatea întreruperii cursului sarcinii doar în condiții excepționale precum: sarcina pune în pericol viața femeii, unul din părinți suferă de o boala grava, care se transmite ereditar, sau care determina malformațiuni congenitale grave, femeia însărcinată prezintă invalidități grave fizice, psihice sau senzoriale, femeia este în vârsta de peste 45 de ani, femeia a născut patru copii și îi are în îngrijire sau sarcina este urmarea unui viol sau a unui incest.

Efectele adoptării decretului 770 au fost dintre cele mai nefaste. Pe lângă numărul de femei

⁶ <http://tineretulortodox.md/2015/04/legea-si-biserica-despre-avort/>

⁷ Gheorghe Scripcaru, Teologie și bioetică, Ed. Biserica Ortodoxă, Alexandria, 2001, pag. 45 apud. Mihaela Manasia Săftoiu „Aspecte juridice privind dreptul la viață, Studii și cercetări juridice europene, Conferința internațională a doctoranzilor în drept, Timișoara, 2018, pag. 801

⁸ Mitropolit dr. Nicolae Mladin, prof. diac. Orest Bucevcchi, prof. dr. Constantin Pavel, prof. dr. Ioan Zăgrean, Teologia Morală Ortodoxă, Ed. Biserica Ortodoxă, București, 1980, Vol. II, pag. 271 apud. Mihaela Manasia Săftoiu, op. cit., pag. 801

⁹ <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/177>

¹⁰ <https://www.hotnews.ro/stiri-esential-6229169-1-octombrie-43-ani-emiterea-decretului-privind-interzicerea-avorturilor.htm>

decedate ca urmare a avorturilor clandestine, numărul copiilor nedoriti și abandonați în orfelinate a crescut considerabil, dar și al copiilor infectați cu boli precum Sida ca urmare a seringilor nesterilizate și a efectuării de transfuzii fără verificarea sângelui folosit.¹¹ Căderea regimului comunist odată cu Revoluția din decembrie 1989 a dus la înlocuirea decretului 770/1966 cu Decretul-Lege nr. 1 din 26 decembrie 1989 care a consacrat liberalizarea avortului.

III. Reglementări privind avortul și statutul fătului în legislațiile lumii

A. Situația în Africa

Reglementarea avortului în Africa, diferă în funcție de statul la care ne raportăm. De exemplu, în Africa de Sud avortul este în prezent legal, deși până în 1975 avortul putea fi realizat sub imperiul legii Regatului Țărilor de Jos care îl autoriza doar pentru cazurile în care continuarea sarcinii ar fi pus în pericol viața mamei. După 1975, legea numită „*The Abortion and Sterilization Act of 1975*” lărgeste foarte mult sfera condițiilor în care se poate realiza avortul.

În Congo, o lege adoptată în 1996 și modificată în 2008 denumită „*The Choice on Termination of Pregnancy Act, 1996*” permite avortul condiționat fără întârziere. Legea dispune că în primele 3 luni de sarcină, aceasta poate fi întreruptă la simpla cerere¹², între 3 și 5 luni întreruperea cursului sarcinii este posibilă doar cu acordul unui medic și doar dacă sunt îndeplinite următoarele condiții: sarcina presupune un risc pentru sănătatea fizică și psihică a femeii însărcinate, există un risc deosebit ca fătul să sufere de un grav handicap fizic sau mental, sarcina rezultă dintr-un viol sau incest și în final, continuarea sarcinii riscă să afecteze condițiile de viață economică și socială a femeii. În fine, după 5 luni, întreruperea sarcinii poate fi făcută cu acordul unei moașe, doar dacă sarcina pune în pericol viața femeii, fătul este atins de o malformație gravă sau riscă să fie rănit.¹³

Două cazuri mai rămân de menționat cu privire la situația juridică a avortului pe continentul african. Astfel, în Maroc era autorizat la început doar pentru cazurile numite „terapeutice”, adică făcute în numele sănătății mamei.¹⁴ Codul penal marocan prevede pedepse cu închisoarea de la 6 luni la doi ani pentru femeia care și-a provocat avortul sau a încercat să și-l provoace¹⁵. De asemenea, în mai 2015 dreptul de a avorta în Maroc a fost lărgit pentru cazurile de viol, incest sau malformații ori boli incurabile pe care fătul le-ar putea contacta.¹⁶ În Tunisia, avortul este legal cu condiția ca el să intervină în primele trei luni de sarcină și să fie practicat de un medic sau să aibă loc într-un mediu medical.

B. Situația în America

În America, țările nordice precum Canada, Statele Unite, Cuba, au o politică mai liberală față de alte țări. Până în 1969, avortul nu era autorizat decât dacă sarcina punea în pericol viața mamei. În 1988 Curtea Supremă dă o decizie prin care constată că legea privind avortul este contrară dreptului la viață, la libertate și securitate a persoanei. Ea afirmă că, a obliga o femeie sub amenințarea unei sancțiuni penale să ducă sarcina nedorită la termen, în condițiile în care aceasta nu corespunde cu prioritățile și aspirațiile sale proprii, reprezintă o atingere gravă a integrității sale corporale”.¹⁷

Curtea Supremă printr-o decizie dată în 1997, refuză să constrângă o femeie însărcinată, dependentă de droguri să se interneze la dezintoxicare, în numele unui drept la viață al fătului pe care îl purta.¹⁸

¹¹ https://ro.wikipedia.org/wiki/Politica_demografic%C4%83_a_regimului_Ceau%C8%99escu

¹² Articolul 2 din *The Choice on Termination of Pregnancy Act, 1996*

¹³ https://www.parliament.gov.za/storage/app/media/ProjectsAndEvents/womens_month_2015/docs/Act92of1996.pdf

¹⁴ Art. 453 Cp marocan

¹⁵ Articolul 454 din Codul Penal marocan-<https://www.ilo.org/dyn/natlex/docs/SERIAL/69975/69182/F1186528577/MAR-69975.pdf>

¹⁶ <http://www.leparisien.fr/laparisienne/sante/le-maroc-va-autoriser-l-avortement-en-cas-de-viol-et-de-malformation-15-05-2015-4774429.php>

¹⁷ <https://www.svss-uspda.ch/canada/>

¹⁸ https://www.la-croix.com/Archives/2001-06-29/Le-statut-du-foetus-_NP_-2001-06-29-136216

Interesantă este și direcția în care s-a îndreptat tribunalul canadian odată cu decizia dată în 1989 în cauza Tremblay contra Daigle, când stabilea că dreptul fundamental la viață, dar și drepturile personalității nu se aplică fătusului. De asemenea el a negat dreptul potențialului tată de a-și împiedica partenera să facă avort, acțiunea în justiție a unui bărbat care a vrut să valorizeze viața unui fetus constrângându-și fosta parteneră să ducă sarcina la capăt a fost respinsă.¹⁹ Chantal Daigle era însărcinată în 18 luni când a hotărât să se despartă de tatăl copilului ei, Jean-Guy Tremblay.²⁰ Deși atât Curtea superioară, cât și Curtea de apel a Canadei i-au dat câștig de cauză în prima instanță tatălui considerând că fetusul este o ființă umană în sensul Cartei drepturilor și libertăților persoanei și că beneficiază de protecția normată la articolul 1, pe 8 august 1989, după ce se află că Chantal Daigle avortase în Statele Unite încălcând sentința interlocutorie pronunțată de Curtea Superioară, Curtea Supremă a Canadei pronunță o hotărâre prin care constată că fetusul nu deține personalitate juridică. În plus, aceeași Curte statuează că tatăl nu are dreptul să împiedice avortul și constată că nu există niciun argument juridic care să susțină ideea potrivit căreia tatăl ar avea aceleași drepturi ca și mama asupra fătusului.²¹

Tot în Canada, aceeași Curte Supremă, în 1999 neagă existența unui drept al copilului de aș urmări mama în justiției pentru daunele accidentale suferite în timp ce se afla în burta ei.²²

Un alt caz interesant este cel al familiei Garcia. La 09 octombrie 1998, Anthony și Raylene Garcia circulau cu mașina pe o stradă din California, moment în care autoturismul lor este lovit de cel al unui conducător beat. A doua zi când Raylene își recapătă cunoștința, copilul pe care îl purta, fiind însărcinată în 8 luni și jumătate se născuse, dar era în moarte cerebrală. Micuța Olivia, după cum părinții îi aleseseră deja numele, a murit câteva ore mai târziu. Cuplul intenționează acțiune în justiție, dar aceasta rămâne fără urmări. Motivul? Prin prisma legii californiene, fetusul nu este o ființă umană.²³

C. Coreea de Sud. Țara care deși este liberală se opune dreptului de a avorta al femeii

O situație interesantă este și cazul Coreei de Sud. Deși cercetările în domeniu au arătat că statele dezvoltate sunt liberale în ceea ce privește permiterea avortului, se pare că statul coreean face notă discordantă. Astfel, la sfârșitul anului 2018, statul coreean includea avortul pe lista „*acțiunilor medicale imorale*”. Legislația actuală coreeană prevede că medicii care fac avort pot fi condamnați până la doi ani de închisoare²⁴, iar femeile care fac avort pot fi amendate sau primi chiar până la un an de închisoare.²⁵

În ceea ce privește situația Coreei de Sud, legislația din 1953 interzice cu desăvârșire avortul, însă modificarea operată în 1972 l-a admis în următoarele 3 situații: în caz de viol, de incest sau în cazul în care sarcina pune în pericol viața și sănătatea mamei. În 2012, Curtea Constituțională sesizată să se pronunțe asupra constituționalității acestei legi statuează că legea care interzice avortul este constituțională.²⁶ Pronunțând decizia, Curtea afirmă că „*dreptul la viață este un drept fundamental al omului și că dreptul unei femei de a dispune de corpul său nu poate fi evocat ca fiind superior dreptului la viață al fătusului.*” În fapt, Curtea fusese sesizată de o moașă acționată în justiție pentru că a efectuat un avort ilegal, mai exact al unei femei însărcinate în 6 săptămâni. Aceasta a susținut că deși legea penală incriminează avortul sancționând „*cu o pedeapsă maximă de 2 ani de închisoare medici, moașele sau farmaciștii care practică avorturi ilegale, aceasta este*

¹⁹Ibidem

²⁰ <https://www.csf.gouv.qc.ca/wp-content/uploads/resume-dun-jugement-tremblay-c-daigle-1989-2-r-c-s-530.pdf>

²¹ http://ici.radio-canada.ca/emissions/aujourd_hui_1_histoire/2016-2017/chronique.asp?idChronique=427475

²² https://www.la-croix.com/Archives/2001-06-29/Le-statut-du-foetus-_NP_-2001-06-29-136216

²³ Ibidem

²⁴ A se vedea art. 270 alin. 1 Cod Penal Coreea de Sud-https://elaw.klri.re.kr/eng_service/lawView.do?hseq=28627&lang=ENG

²⁵ <http://www.bzb.ro/stire-supliment-religios/coreea-de-sud-declara-avortul-actiune-medicala-imorala-a2654>

²⁶ https://www.liberation.fr/planete/2018/05/25/la-coree-du-sud-attend-la-decision-de-la-justice-sur-le-droit-a-l-avortement_1653856

contrară legilor fundamentale ale țării". Astfel, judecătorii constituționali au statuat că „o femeie care încearcă să întrerupă sarcina provocând un avort spontan aduce atingere dreptului la viață”. Prin decizia pronunțată, Curtea Constituțională tranșează un conflict pe care multe state încă evită să-l clarifice „viața începe din momentul în care ovulul fecundat este implantat în uterul feminin”.²⁷

La sfârșitul lui 2018, Curtea Constituțională coreeană a trebuit să se pronunțe din nou, de această dată asupra unui recurs depus de un medic urmărit pentru că ar fi efectuat aproape 70 de avorturi, încălcând astfel legea mai-sus menționată.²⁸

D. Situația în Europa

În Spania, avortul este permis prin legea adoptată în 1985, care-l permite doar în caz de viol, malformație a fătului sau dacă pune în pericol sănătatea mentală ori fizică a femeii.²⁹ Malta, unde catolicismul este religie de stat, rămâne singura țară din Uniunea Europeană care interzice total avortul. Interesant de văzut este situația Irlandei, care la data de 25 mai 2018 a organizat un referendum prin care a consultat poporul irlandez cu privire la abrogarea celui de-al 8-lea amendament al Constituției, care prohibea în totalitate avortul protejând un drept „al copilului de a se naște” în numele unui drept la viață „egal cu cel al mamei”.³⁰ Referendumul a fost validat, urmând ca legislația Irlandei să fie modificată în sensul legalizării avortului și eliminării amendamentului în cauză din Constituție.

În Germania, Curtea Constituțională a confirmat în 1998 o decizie de concediere pronunțată împotriva unui medic căruia i se reproșa că ar fi produs în mod involuntar moartea unui fetus printr-un diagnostic eronat, în timp ce jurisprudența italiană a mers mai departe, extinzând calificarea omucidului involuntar la fătul a cărui moarte a fost cauzată în timpul nașterii.³¹ Tot în Germania în mai 1993, Curtea Constituțională declară articolele 218 și 219 din codul penal care reglementau avortul legal și gratuit ca fiind neconstituționale și le anulează.³²

IV. Poziția Curții Europene a Drepturilor Omului

În ceea ce privește Curtea Europeană a Drepturilor Omului, această rămâne oarecum tăcută atunci când trebuie să se pronunțe cu privire la statutul omului înainte de naștere, și în consecință nu recunoaște nici un drept la avort, dar nici nu i se opune. Ea a statuat că statele pot „în mod legitim să aleagă să considere copilul care urmează să se nască ca o persoană și să îi protejeze viața”, precum pot reglementa și invers.³³

Această jurisprudență a fost confirmată în hotărârea Vo contra Franței în care Curtea a arătat că nu este de dorit și nici posibil de a răspunde la întrebarea de a ști dacă copilul care urmează să se nască este „o persoană” în sensul articolului 2 din Convenție, în așa fel încât un stat membru al Convenției poate și trebuie să reglementeze singur dacă dorește să recunoască copilul care urmează să se nască ca fiind o persoană sau nu.

În ceea ce privește cauza Vo contra Franței, reclamanta o femeie de origine vietnameză Thi-Nho Vo trebuia să efectueze un control medical pentru cea de-a șasea lună de sarcină. O altă femeie, Thi Thanh Van Vo trebuia să-și înlăture un sterilet în aceeași clădire, iar în momentul în care medicul cheamă în cabinet pe doamna Vo, femeia care venise la control răspunde la chemare. Faptul că femeia nu înțelegea bine limba franceză a accentuat neînțelegerea, iar medicul decide să elimine steriletul fără nicio examinare prealabilă a pacientei.

²⁷ <http://www.genethique.org/fr/content/la-cour-constitutionnelle-de-cor%C3%A9e-du-sud-rend-un-arr%C3%AAt-en-faveur-du-droit-%C3%A0-la-vie-du-f%C5%93tus#.XERGDVwzbIV>

²⁸ <http://www.genethique.org/fr/en-coree-du-sud-la-cour-constitutionnelle-doit-se-prononcer-sur-la-loi-interdisant-l'avortement-69744#.Xercrlwzbiu>

²⁹ Agnès Guillaume Et Clémentine Rossier, L'avortement Dans Le Monde. État Des Lieux Des Législations, Mesures, Tendances Et Conséquences-<https://www.cairn.info/revue-population-2018-2-page-225.htm>

³⁰ https://fr.wikipedia.org/wiki/Droit_de_1%27avortement#Afrique

³¹ https://www.la-croix.com/Archives/2001-06-29/Le-statut-du-foetus-_NP_-2001-06-29-136216

³² <https://journals.openedition.org/cedref/299>

³³ Hotărârea A, B ET C c. IRLANDE din 16 decembrie 2010, paraf. 222

Considerând că dreptul la viață al copilului ei a fost atins prin neglijența medicului, doamna Vo se adresează Curții Europene a Drepturilor Omului pentru violarea articolului 2 care consacra dreptul la viață. Curtea constată că nu există încălcare a articolului 2 și estimează că „*dreptul la viață al fetei este intim legat de viața mamei care îl poartă și nu ar putea fi considerat separat*”.³⁴ În plus, Curtea subliniază că „*nu este de dorit, nici posibil în momentul de față să se răspundă în abstract la problema dacă copilul care urmează să se nască este o „persoană” în sensul articolului 2 din Convenție.*”

Curtea arată de asemenea, că dacă s-ar admite că articolul 2 din Convenție se aplică și fetei și că protecția acordată prin acest articol ar trebui, în lipsă de orice limitare expresă, să fie considerată ca fiind absolută, ar trebui să se deducă că avortul este interzis, chiar și atunci când continuarea sarcinii ar pune în pericol viața mamei. Acest lucru ar însemna că viața care urmează să se nască este considerată mai importantă decât cea a femeii însărcinate.

De-a lungul jurisprudenței sale, Curtea a statuat că prin dispozițiile Convenției nu se garantează un drept de a suferi un avort,³⁵ nici de a-l practica³⁶ sau chiar un drept de a concura cu impunitate pentru realizarea sa în străinătate.³⁷

Curtea a precizat în numeroase rânduri că articolul 8 din Convenție care garantează dreptul la autonomia personală „*nu ar ști... să se interpreteze ca și cum ar consacra un drept la avort*”.³⁸ Totuși, dacă un stat membru decide să legalizeze avortul, trebuie să o facă prin modalități care să respecte Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

V. CONCLUZII

Observăm așadar din cele prezentate mai sus că nu există o practică unitară a legislațiilor lumii în ceea ce privește statutul de ființă umană a fetei. Există o tendință a statelor liberale și dezvoltate spre o liberalizare a avortului, însă nici aceasta nu constituie o regulă generală, exemplul cel mai elocvent constituindu-l Coreea de Sud, care deși este un stat democratic și liberal a adoptat o legislație contrară avortului.

De asemenea, statele religioase ca Malta și Vatican au adoptat o legislație strictă privind practicarea avortului prevăzând pedepse cu închisoarea pentru cei ce nu respectă interdicția.

Interesantă este concepția lui Michael Sandel, care atunci când vorbește despre neutralitatea statului liberal se raportează la problema pe care o pune avortul precum și determinarea momentului din care începe viața. El afirmă de altfel, că atât cei care se opun avortului, cât și cei care îl susțin, adoptă o poziție în controversa morală și religioasă pe care această problemă o pune, iar cei care susțin avortul o fac datorită opțiunilor religioase pe care le îmbrățișează considerând că: „*viața începe de la concepție, deci, trebuie să interzicem avortul pentru că el este echivalent cu suprimarea unei vieți omenești inocente*”, în timp ce aceia care îl apără consideră că „*...în măsura în care statutul fetei este controversat, guvernul ar trebui să rămână neutru și să lase femeile să decidă singure dacă vor recurge la avort sau nu*”. În consecință, ei consideră de fapt că viața nu începe de la concepție, că fetusul nu este o ființă umană înainte de naștere, însă pentru aceasta trebuie să dovedească că „*fetusul nu este o persoană*”, întrucât dacă este o persoană suprimarea acestuia constituie infanticid. Or, „*puțini oameni ar admite că guvernul ar trebui să lase părinților alegerea de a decide dacă vor sau nu să îșiucidă copilul*”³⁹. Concluzia lui Sandel ar fi că identitatea morală și religioasă a indivizilor joacă un rol fundamental în procesul de legiferare, iar omul debarasat de credințele și filosofiele sale în spațiul public, fundament al statului liberal, nu este decât o mască a unei poziții adoptate în prealabil de stat față de problema în cauză.

³⁴Hotărârea Vo contra Franței, 8 iulie 2004, parag. 77, pag.35

³⁵Hotărârea Silva Monteiro Martins Ribeiro c. Portugal din 26 octombrie 2004

³⁶Hotărârea Jean-Jacques Amy c. Belgique 5 octombrie 1988.

³⁷Hotărârea Jerzy Tokarczyk c. Pologne, 31 ianuarie 2002

³⁸ Hotărârea A, B și C c. IRLANDE

³⁹ M. Sandel, Justice, Albin Michel, Paris, 2016, p. 371 apud Dan Claudiu Dănișor, Modernitate, liberalism și drepturile omului. Drept constituțional și instituții politice, Ed. Simbol, 2017, Craiova, pct. 81